

ЛІТАРАТУРНЫЯ ПРАЦЫ Ц. ГАРТНАГА

У гэтым нарысе маецца на ўвазе ў пэўным сыстэматычным парадку даць пералічэнне як мастацкіх твораў Ц. Гартнага (З. Жылуновіча), так і яго артыкулаў, параскіданых па розных газэтах ды часопісах. Апроч бібліяграфіі твораў самога пісьменьніка, зьмешчана і бібліяграфія крытычных аглядаў яго творчасці з кароткімі заўвагамі аб іх зьмесьце.

Трэба зазначыць, што гэты агляд не прэтэндуе на вычарпальную паўнату, ён зьяўляецца першаю спробаю, і з часам пры выданьні поўнага збору твораў можа быць выпраўлены і дапоўнены.

Каб скласьці больш поўнае ды выразнае ўяўленьне аб эвалюдыі творчасці пісьменьніка і зьвязаць зьяўленьне тых ці іншых твораў з галоўнымі падзеямі яго жыцьця, у нарысе захавана хронолёгічнае разьмеркаваньне бібліяграфічнага матэрыялу ў сыстэматычных падзелах. Вылучаны яго мастацкія творы—вершаваныя і прозаічныя—фэльетоны, допісы ды артыкулы на розныя тэмы, а матэрыял у гэтых разьдзелах зьмешчаны ў тэй паступовасьці, у якой ён зьяўляўся ў друку.

Дваццаць год прайшло з таго часу, калі ў газэце „Наша Ніва“ 4(17) студзеня 1908 г. зьявіўся першы допіс Цішкі Гартнага з Капыля, а ў 1909 г. у № 2 гэтай-жа газэты—першы верш на беларускай мове „Бяздолны“, прысьвечаны Я. Купалу. У сваёй аўтабіяграфіі Ц. Гартны зазначае, што ён пачаў пісаць вершы яшчэ ў 1905 г. „ні то парасійску, ні то пабеларуску“, прабаваў іх зьмясьціць у „Киевских Откликах“, але гэта не ўдалося, і толькі калі ў 1908 г. яму трапіла ў рукі беларуская газэта „Наша Ніва“, ён стаў на пэўны шлях. „Газэта на сваёй мове

была для мяне вынаходкаю,—піша ён:—Прачытаныя ў ёй вершы мігам абудзілі ва мне цягу да пісанья пабеларуска“. З гэтага часу пачынаецца яго літаратурная чыннасць на беларускай мове. Ён піша і дасылае ў „Нашу Ніву“ вершы, зрэдку прабуе пісаць невялікія абразкі, якія больш нагадваюць рытмічную прозу, шмат зьмяшчае допісаў з Капыля ды іншых месц, куды яго закідала доля.

З кожным годам колькасць твораў павялічваецца. Але найбольш плённым быў час пасья 1917 году, калі Ц. Гартнага захапіла рэвалюцыя і калі ён—партыйны працаўнік яшчэ з 1905 г.—меў магчымасць выйсці з падполья і аддаць свае сілы політычнай ды партыйнай чыннасці. Творчасць Ц. Гартнага ў другім дзесяцілецці колькасна значна ўзрастае і робіцца больш рознастайнай. За выключэннем аднаго зборніку вершаў, які быў выданы ў 1913 г., у апошнія дзесяцілецце выходзяць асобнымі кніжкамі і значныя па сваіх намерах творы, як роман „Сокі даліны“, і зборнікі апавяданняў ды вершаў; некаторыя з іх нават выйшлі другім выданьнем. Падпісаны псеўдонімам „Цішка Гартны“.

Асобныя зборнікі твораў:

1. ПІЕСНІ.—Pieciarburh, wyd. „Zahlanie sonce i u naša wakonce“. 1913 h. 50 star. Зборнік вершаў, друкаваных у 1912 г. на старонках зборніку „Маладая Беларусь“, ст. 2.

Рэцэнзія:

Э. Л.—„Наша Ніва“, 1913, № 50.

2. ПЕСЬНІ ПРАЦЫ І ЗМАГАНЬНЯ.—Бэрлін, выд-не Навукова-Літаратскага Аддзелу Камісарыяту Асветы БССР. 1922 г. 100+[2] стар. 8.000 паасобн.

Рэцэнзіі:

А—нік.—Вестник Нар. Ком. Просв. ССРБ. 1922. № 7—8 (в. 9—10). Белар. адзел, ст. 37—39.

Піотуховіч, М.—„Полымя“. 1923, № 2, ст. 140—142.

Любецкі, П.—„Сав. Беларусь“. 1922, № 202.

Поліщук, В. А.—Червоний Шлях, Харків, 1923, № 9, ст. 250—252.

3. СОКІ ЦАЛІНЫ.—Роман у трох частках. (Бацькава воля).—Бэрлін, выд-не Навукова-Літаратскага Аддзелу Камісарыяту Асветы БССР. 1922 г. 157 стар., 8.000 паасобн.

Рэцэнзіі:

А—нік.—Вестник Нар. Ком. Просв. ССРБ. 1922. № 7—8 (в. 9—10). Беларускі адзел, ст. 35—37.

Любецкі, П.—„Сав. Беларусь“. 1922, № 204.

188 4. ТРЭСКІ НА ХВАЛЯХ. Апавяданьні.—Менск, выд. т-ва „Сав. Беларусь“. 1924 г. 254+[1] стар. і партрэт аўтара на асобным аркушы. 3.000 паасобн.

Рэцэнзія:

Улідзе.—„Полымя“. (1924, № 402), ст. 173—176.

5. УРАЧЫСТАСЫЇ. 1. Рэволюцыі. 2. Жыццця. Менск, Дзярж. Выд-ва Бел. 1925 г. 101 стар. 4.000 паас. Зборнік вершаў. 2-ое выданьне—Менск, 1928 г.

Рэцэнзія на 1-ае выд.:

Улідзе.—„Полымя“, 1925, № 6, ст. 207—208.

6. СОКІ ЦАЛІНЫ. Роман у 3 квадрах. II. На перагібе.—Менск, Дзярж. Выд-ва Бел. 1926 г. 323 стар., 4.000 паас.

Рэцэнзія:

Бялевіч, К.—„Звезда“. 1926, № 163.

Крывіч, М.—„Полымя“, 1926, № 4, ст. 149—158.

Б.—Маладняк. 1926, № 6 (15), с. 81—82.

7. ТРЭСКІ НА ХВАЛЯХ. Апавяданьні, выд. 2-ое, 4—6 тысяча.—Менск, Дзярж. Выд. Бел. 309+[3] стар. 3.000 паас. з партрэтам.

8. ВЫБРАННЯ АПАВЯДАНЬНІ.—Менск. Дз. Выд. Бел. 1926 г. 60 ст. 3.000 паасобн. („Сялянская Бібліотэка“, № 58).

Рэцэнзіі:

Настаўнік.—„Звезда“, 1926, № 138.

Волат, П.—„Сав. Беларусь“, 1926, № 176.

10. ПРЫСАДЫ. Апавяданьні.—Менск, Дзярж. Выд. Беларусі. 1927 г. 274 стар. 3.000 паас.

Рэцэнзіі:

Якіль.—„Звезда“, газ. 1927, № 264.

Б.—Маладняк, 1926, № 6 (15), с. 81—82.

Крывіч, М.—„Полымя“, 1927, № 7, с. 252—254.

Вершаваныя творы 1909—1916 г.г.

Найбольш надрукаваных вершаў прыпадае на 1912 год. У гэты час поэта жыў у Вількаміры Ковенскай губ., дзе „працаваў і прымаў удзел у сацыял-дэмакратычным руху, не пакідаючы руху беларускага“¹⁾.

Ніжэйпаданыя вершы падпісаны псеўдонімам — „Цішка Гартны“.

1909 год.²⁾

Бяздольны „Наша Ніва“, 1909, № 2.

Перад вясной. Там-сама, № 15.

1) Аўтубіографія.

2) Падаецца правапіс першатвору.

Пажарыско. Там-сама, № 18.
Да Нёмна " № 22.
Восень " № 48.

1910 год.

Роднай краіне—„Наша Ніва“, 1910, № 27.

Не хістайся дуб зялёны (Якубу Коласу). Там-сама, № 30.

Начныя чары. Там-сама, № 36.

„Як гляджу я на сіняе неба“... (Альбэрту Паўловічу). Там-сама, № 39.

Восень. Там-сама, № 43.

Ад братняго сэрца і шчырай душой... Нашай Ніве ў яе чатырохлетнюю гадаўшчыну. Там-сама, № 47.

С песняў гарбара. Там-сама, № 49.

1911 год.

Эх, баліць жэ душа...—Наша Ніва, 1911, № 2.

Лясун (с дыкля „Начныя чары“). Там-сама, № 5.

Надзея. Там-сама, № 13.

Любоў. Там-сама, № 16—17.

Дружна с ахвотай... Там-сама, № 23.

Загудзі ты, вецер. Там-сама, № 27. Друкаваўся таксама і ў „Белар.

Календары“, „Нашае Нівы“ на 1912 г., стар. 90.

Песня жніі. Там-сама, № 30.

Пахаваньне. Там-сама, № 34.

Я—асобны сьвет. (Ахвярую Власту). Там-сама, № 43.

1912 год.

I. PIEŚNI PRACY: 1. ✓Ja raboćy harbar... 2. Ach, jak strelka marudna idzie... 3. ✓Nie zdawajsia, harbar... 4. ✓Harbar na wandroycy (Cimochu H.)
5. Pieśni hrabara. ✓

II. PIEŚNI KACHANNIA (Druhu Ch. S-ć). 1. Biez ciabie—nie żywi.
2. Pieśnia. 3. Ja daloła. 4. Nie żartuj. 5. Cylikajuc̣ lastaŭki. 6. Na čużoj staranie. 7. Dziaučynie-tawaryšu.

III. ŻALBY I ŻADANNIA: 1. Wietru. 2. Dzie wy, hady maładyja... 3. Da klaniny. 4. Dumki—preč. 5. Sercy wolul.. 6. Jak sibierny wiecier wieje... 7. U darozie. 8. U dalokuju puć. 9. Wiecier chmuryнку pa niebie żanie... 10. Choćесса kwietki świeźaje, pachučaj... 11. Ja—ništo. 12. Da żaŭranki. 13. Nie pakiń ty, nadzieja, mianie... 14. Swaboda. 15. Nieba i ziemia. 16. U bury, u nawalnicy... 17. Rwusia ja (Hałubku). 18. Čaho ja chaću (Zm. Carn.). 19. Dźwie (!) slowy. 20. Slowy i życcio (Todar). 21. Son. 22. Braty-dubki. (Biekišu).

Ucioki Kapylskaho kniazia Symona. Historyčnaja praŭda. (Wilkamir 12/IX 1911 h.).

„Маладая Беларусь“. Пецярбург. 1912, сш. 2, стар. 74—120.

С чужыны.—„Наша Ніва“, 1912, № 4.

Калі ў полі ветрык павее... Там-сама, № 6.

Не шумі, не гудзі, хваля бурнай рэкі... Там-сама, № 8.

Медзь бы жыцьцё бязсмертнае мне... Там-сама, № 18.

Вецер, падуў. Там-сама, № 22. Верш быў перадрукованы ў Белар.

Календары „Нашай Нівы“ на 1913 г., стар. 93.

190 Касьба. Там-сама, № 33.
Сьвеціць месяц серабраны... Там-сама, № 42.

1913 год.

Многа сіл маладых.— „Наша Ніва“, 1913, № 6. Зьмешчана таксама ў Бел. Календары „Нашае Нівы“ на 1914 г., стар. 91.
Там, дзе неба палегае... Там-сама, № 11.
Не пакінь мяне, надзея. Там-сама, № 31.
Ля цябе я садзіла лілею... Там-сама, № 42.

1914 год.

Крыж.— „Наша Ніва“, 1914, № 3.
Мая хата: пастаць, нівы... Там-сама, № 17.
Трэба жыць.— „Лучынка“, часоп. Менск, 1914, кн. 2, ст. 30.
Сьвед. Там-сама, кн. 4, стар. 17.

1915 г.

Красуй, збожэ!— „Наша Ніва“, 1915, № 16.
Пад палянаю. Там-сама, № 25.

1916 год.

Акінём вокам гал вакольны...— Дзяньніца, газэта. Петраград, 1916, № 2.
Мілы мне бяз конца, любы тыя хвілі... Там-сама, № 3.
Ня сьпявай у садзе, салавей зальотны... Там-сама, № 5.
Межкі. Там-сама, № 6.
Зорка. Там-сама, № 7.

Мастацкая проза да 1917 году.

Апроч вершаў, Цішка Гартны піша і невялікія абразкі прозаю. Найбольш іх (5) зьяўляецца ў 1909 годзе, далей лік іх зьмяншаецца; затое ўжо з 1914 году ён пачынае пісаць вялікі роман „Сокі цаліны“, пачатак якога друкаваўся ў газэце „Дзяньніца“ ў 1916 годзе.

1909 год.

На ўсходзе сонца.— „Наша Ніва“, 1909, № 23.
Таксама ў „Першым Бел. Календары“ „Нашае Нівы“ на 1910 г. ст. 67—69.

Думкі. Там-сама, № 28—29. — Я. Кошач

Скошэны луг. Там-сама, № 31—32.

Думкі беларуса. Там-сама, № 33.

Пустуючы шнурок. Там-сама, № 37.

1910 год.

Адвечоркам— „Наша Ніва“, 1910, № 21.

1911 год.

Завяўшая краса „Наша Ніва“, 1911, № 39.

1916 год.

Бацькава воля. Роман. Часьціна першая. „Дзяньніца“, газэта. Петраград. 1916, № 1—7.

Допісы да 1917 г.

З 1909 году Ц. Гартны адначасна з вершамі пачынае пасылаць у „Нашу Ніву“ і допісы; на працягу гэтага году і наступнага корэспондэнцкая яго чыннасць была надта энэргічнай. Спачатку ён піша аб рознастайных падзеях у Капылі, а потым, калі пусьціўся ў вандроўку па Беларусі, то пісаў з тых гарадоў, дзе спыняўся. Першы допіс зьявіўся ў „Нашай Ніве“ за 1908 г. № 25 ад 4(17) сьнежня; далей яго допісы зьмяшчаліся на працягу 1909 году ў №№ 1—5, 9, 11, 13, 14, 16, 19, 22, 23, 26, 31—33, а за 1910 г. ў № 8. Допісы ў №№ 18 і 20 за 1910 г. былі з Магілеву, а ў №№ 23—26, 28—31 з Жлобіну, далей у № 36 зноў з Магілеву. За 1912 г. ў № 23 друкаваўся допіс з Вілкаміру, а ў № 1 за 1913—зноў з Капыля.

Артыкулы да 1917 г.

На працягу доўгага часу допіс зьяўляўся адзінаю формаю, у якую ўкладаў Ц. Гартны свае думкі аб палешаньні наўкольнага грамадзкага жыцьця. Ён заклікае і да працы над пашырэннем асьветы, коопэрацыі ды сумуе ў часы рэакцыі, што „той вялікі смутак, што зацягнуў чорным полагам усю нашу старонку, не абмінуў і нас, а з ім разам вайшло ў наша беднае мястэчка п'янства, зладзейства і агульная нянавісьць!“

Пакуль што здавальняецца кароткім допісам аб падзеях у пэўным месцы. Можна адзначыць толькі адзін артыкул у 1910 годзе, прысьвечаны Льву Мікалаевічу Талстому, асоба якога яшчэ ў часы 1905 г. цікавіла маладога поэта-навака. Ён успамінае ў аўтабіяграфіі, што нават зьбіраўся паехаць у Ясную Паляну да Талстога.

Артыкулы-ж політычныя, на тэмы дня ды іншыя зьяўляюцца толькі ў 1916 годзе ў газэце „Дзяньніца“, якую Ц. Гартны рэдагаваў і выдаваў у Пецярбурзе. Ён там жыў з 1913 году пасья падарожы па Беларусі; там яго і напаткала Лютаўская рэволюцыя. Выдаваць газэту на беларускай мове пры абмежаваным ліку супрацоўнікаў—абазначала запаўняць яе шпальты сваімі ўласнымі пісаньнямі, калі ня старчыла іншага матэрыялу. Ц. Гартны

192 зьмяшчае ў гэтай газэце ўступныя артыкулы і свае мастацкія творы. Тут ім было ўзьнята пытаньне і аб беларускім унівэрсытэце.

1910 год.

Лев Толстой у памяці мужыкоў-беларусаў— „Наша Ніва“. 1910, № 52.

1916 год.

Аб беларускім унівэрсытэці— „Дзяньніца“, 1916, №№ 1, 5.

У № 1 падпісана „З. Капылянін“, у № 5—Д. Ж—ч.

[Уступныя артыкулы]. Там-сама, №№ 2, 4, 6, 7.

Аўстрыя украінцам. „ № 5.

Полёнізацыя Беларусі. „ № 7. Артыкулы падпісаны Д. Ж—ч.

Творчасьць Ц. Гартнага пасля 1917 г.

Гэты пэрыод творчасьці пісьменьніка вызначаецца сваёю значнаю прадукцыяй і рознастайнасьцю. Шмат увагі аддаецца мастацкай прозе, зьяўляюцца і драматычныя творы. Грамадзкая думка пісьменьніка выяўляецца ў шэрагу артыкулаў у газэтах ды часопісах. Тэматыка іх шырокая— ад політычных пачынальных тэм, бежанскае справы да аглядаў беларускае літаратуры, уражаньняў з падарожы па Нямеччыне, гісторыі рэвалюцыі на Беларусі ды кніжным гандлі.

Рэдактарская і выдавецкая чыннасьць Ц. Гартнага, якая распачалася ў 1916 годзе выданьнем „Дзяньніцы“, з 1918 г. узмацняецца. З сакавіка месяца паранейшаму выдае газэту, але ўжо як „Весткі Беларускага Нацыянальнага Камісарыяту“—спачатку ў Ленінградзе, а потым у Маскве. Газэта выходзіла да лютага 1919 г. У пачатку 1920 г. Ц. Гартны быў выкліканы з арміі ў Смаленск і спачатку заняў пасаду сакратара газэты „Савецкая Беларусь“, якая пачала выдавацца, а з 19 ліпеня (№ 5) яму было даручана разам з т. Чарвяковым рэдагаваць яе. Рэдактарам „Сав. Беларусі“ Ц. Гартны быў з некаторымі перапынкамі да канца ліпеня 1921 году. У 1920 г. ён быў таксама рэдактарам і „Работніцка-Сялянскае Беларусі“—вячэрняй штодзённай газэты, з № 4 1924 г.—сталы рэдактар часопісу „Полымя“ аж да гэтага часу.

У складзе рэдактароў зборніку „Беларусь“ за 1924 г. ёсьць і Ц. Гартны; ён таксама рэдагаваў і кнігу Мялешкі „Соцыялістычны рух на Беларусі“, 1927 г.

Вершаваныя творы.

1917 год.

Да жаўранка.— „Гоман“, газэта. Вільня. 1917, № 30.

Капыль. (Пасьвячаю таварышу-дзугу Р. С. Шурынскаму).— „Вольная Беларусь“, газ. Менск. 1917, № 22.

Краю роднага ні кіну. Там-сама, № 34.

Дарадчыкам. Там-сама, № 35.

1918 год.

Паэта і маці (паэмка). „Зажынкi“, зборнік. Масква, 1918, ст. 61—64.

Атыдзі! Там-сама, ст. 76.

Воснянню. „ „ ст. 78.

Хачацца жыць. „ „ ст. 78.

Адвячоркам. „ „ ст. 75.

Я люблю цябе, як маці... Там-сама, ст. 75.

К богу праведнаму.— „Вольная Беларусь“. Менск, 1918, № 15.

Таварышу. Там-сама, № 20—21.

Мілы сэрцу майму ўсходы... Там-сама, № 24.

Каваль.— „Беларускі Шлях“ газэта. Менск. 1918, № 57.

Работніцкая і сялянская рэвалюцыя— „Дзяньніца“, газ. 1918. № 1.

К працы. Там-сама, № 2.

Мая хата. „ „ № 3.

Два слоўды. „ „ № 4.

Таварышу. „ „ № 4.

Я люблю. „ „ № 5.

Далакопам Рэвалюцыі. Там-сама, № 5.

Да музы. Там-сама, № 6.

Калысная песня. Там-сама, № 8.

Каваль. Там-сама, № 11.

Сьдешся!.. „ „ № 12.

Песьня гарбара. Там-сама, № 12.

Да ветру. Там-сама, № 13.

Звеі. „ „ № 13.

Прычыты. „ „ № 13.

Адвячорак. „ „ № 14.

Панясеся я са званам... Там-сама, № 15.

Я хацеў бы пяць... Там-сама, № 16.

Хвілімі. Там-сама, № 17.

Хаценьня. „ „ № 17.

Пазыў. „ „ № 18.

Абразок. „ „ № 20.

Гарыць касцер мой у цямне... Там-сама, № 21.

На пярэдадні. Там-сама, № 22.

Маёй песьні далі тоны... Там-сама, № 22.

Бачыў я... Там-сама, № 23.

Песня красноармейца. Там-сама, № 29. Подп.—Коммуніст-Беларус.

З цыкло „Зоў будзьячы“. (Ахвяруецца т.т. Я. Петровічу, А. Усці-

новічу і Я. Лагуну). 1. Звон. 2. Полямя. 3. Я жыву. 4. Без работы.

5. „Не траць часу ні хвіліны...“ (Е. С. Канчэру). 6. Бунт. 7. Прозьба. 193

- 194 (А. Чэrvякову). 8. Беларусу. 9. Званар. 10. Чырвонаармейцы. 11. Зма-
гайся. Там-сама, №№ 24, 25, 27—32.
Бежанцы. Там-сама, № 26.
Песня красноармейца. Там-сама, № 29. Подп.—Коммунист-Беларус.
Ткачыха. Там-сама, № 33.
Новая хатка. ” № 34.
Развітаньня. ” № 35.
Ліхтаршчык. ” № 35.
Годзі! ” № 36.
Да 25 акцябра. Там-сама, № 37.
Ноччу. Там-сама, № 37.
Восянь. ” № 38.
Старцы. ” № 40.
Промін. ” № 41.
Сьвішча вецяроў нападворку... Там-сама, № 42.
Казалі мне... Там-сама, № 43.
У хаця. ” № 44.

1919 год.

- Я люблю—„Дзяньніца“. 1919, № 1 (45).
Я люблю гэты вобраз краіны... Календар „Заранка“. Менск. 1919, ст. 21.
Wichura.—„Bielaruskaje Zyccio“, čas. Wilnia-Miensk. 1919, № 7.

1920 год.

- К паўстаньню.—„Сав. Беларусь“. 1920, № 2. Подпіс—Вартавы.
Адкажэця. Там-сама, № 3. Подпіс—Вартавы.
Пасьяшыцы! Там-сама, № 4. Подпіс—Вартавы.
Прышоў мамэнт. Там-сама, № 5.
Няўжо? Там-сама, № 6. Подпіс—Паўлюк Вартавы.
Дар. ” № 7.
Нараджэньня. Там-сама, № 9. Подпіс—Паўлюк Вартавы.
Наперад, гэі! Там-сама № 9. (19)
Чырвоны сыяг. ” № 10.
Устаньце. ” № 14.
Адраджэньне. ” № 17.
Радзіны. ” № 20.
Рожа. ” № 25.
Аднаўленьне. ” № 29.
Прыход. ” № 31.
Жывому жыць. ” № 33.
Я хацеў бы... ” № 35.
Чырвоны мак. ” № 40.
Ня скрые зорак цемнянь ночы. Там-сама № 57.
Ад сахі, ад станкоў. Там-сама, № 77.
Наперад, гэі! Там-сама, № 79.
Да працы! ” № 81.
З свабодных вёсак. Там-сама, № 85.
Шырокі шлях. Там-сама, № 89.
Дэманстрацыя. ” № 92.
Будзь пярэднім ” № 93.

Парэзаная дарожка. Там-сама, № 96.
Вёска. Там-сама, № 97.
Путь к коммуне—„Звезда“, газ. Смаленск 1920, № 531.

1921 год.

Замацуйма.—„Сав. Беларусь“. 1921, № 6.
На варце. Там-сама, № 12.
Раньш і цяпер. „ № 19.
Песьняру. „ № 33.
Сельскі рэўком. „ № 52.
Не даждуцца. „ № 56.
За свабоду. „ № 57.
Сьцяна фэдэралістаў. Там-сама, № 60.
Народ. Там-сама, № 62.
Зямля людзкая—вольны край. Там-сама, № 69.
Працуй, ратай. Там-сама, № 80.
Вечная сіла. (Памяці чыннасьці народавольцаў). Там-сама, № 83.
На магіках папярэдкаў. (Памяці растрэленых у Бадайбо ў 1912 г.).
Там-сама, № 84.
Беларусь. Там-сама, № 95.
Камунар. „ № 111.
Айчына. „ № 117.
Мітынг. „ № 128.
Будаваньне. „ № 138.
Панства працы. „ № 143.
Абуджэньне. „ № 147.
За працаю. „ № 153.
Б. С. С. Р. „ № 159.
Да сонца „ № 170.
Шлях паўстаўшых. Там-сама, № 173.
К зорам! Там-сама, № 175.

1922 год.

Па дарозе да будучыны.—„Польмя“, час. Менск. 1922, № 1, ст. 7.
Сельскі мітынг. Там-сама, № 1, ст. 8.
Бэрлін.—„Сав. Беларусь“. 1922, № 179.
Ч-а-т-э-р-ы. Там-сама, № 292.

1923 год.

Яна ідзе.—„Маладняк“, час. Менск. 1923, № 1, ст. 12—13.
З цыкля „Сучасны Бэрлін. III Sigesimalles (Алея Перамогі). „Польмя“,
1923, № 2, ст. 58.
Беларускі народ. Там-сама, № 3—4, ст. 5—6.
Я іду да ўсходу. „ № 3—4, ст. 7.
Хто мы? „ № 5—6, ст. 3.
Будаваньне. „ № 5—6, ст. 4.
Пакуль жыў—для мяне... Там-сама, № 5—6, ст. 5—6.
Праца. Там-сама, № 7—8, ст. 30—31.
Элітасьць. „ № 7—8, ст. 31—32.
Беларуска. „ № 7—8, ст. 32—33.

196 1924 год.

Вясковец-рабфакавец.— „Маладняк“, 1924, № 5, ст. 16.

Вечнае.— „Польмя“, 1924, № 1 (9), ст. 73—74.

Сымфонія. Там-сама, № 1 (9), ст. 74.

За вакном. „ № 1 (9), ст. 74—75.

З цыклю „Горад. 1 Адвечоркам. 2 Ноччу. Там-сама, № 2 (10), ст. 27—28.

Мая душа. Там-сама, № 2 (10), ст. 28.

Каля бору сонца ходзіць. Там-сама, № 3 (11), ст. 37—38.

Восеннае. Там-сама, № 4, ст. 52—53.

Наперад.— Беларускі Раб.-Сялянскі Календар на 1924 г., ст. 80.

1925 год.

Зімяне.— „Польмя“, 1925, № 1, ст. 81.

Мне ў сэрца раніла страла. Там-сама, № 1, ст. 32.

Чырвоная радзіма. Там-сама, № 3, ст. 21.

Пераплёт. Там-сама, № 5, ст. 54—55.

БССР.— „Малады Араты“, час. Менск. 1925, № 17—18, ст. 2.

1926 год.

Капыль.— „Польмя“. 1926, № 1, ст. 73—76.

Дапрызыўнікі. Там-сама, № 4, ст. 53.

1927 год.

Адзін, другі дзесятак будзе...— „Сав. Беларусь“, 1927, № 6.

Мастацкая проза.

1918 год.

Мудрагель (каз).— „Зажынкi“. Зборнік. Масква. 1918, ст. 56—58.

Ноччу. Там-сама, ст. 79—81.

Распусьніца (каз). Там-сама, ст. 50—52. Таксама зьмешчаны і ў „Дзяньніцы“, газ. 1918, № 2.

Распусьнік (каз).— „Дзяньніца“, газ. Пецябург, 1918, № 7.

Німа працы (каз). Там-сама, № 9.

Їх свята. (Вялікодны каз). Там-сама, № 11.

Лісты (каз). Там-сама, № 12.

На прадвесні (каз). Там-сама, № 14.

За свабоду. Там-сама, № 22.

Алена. „ № 26.

Байструк. „ №№ 30, 31, 33, 35.

Думкі. „ № 39.

Штрайбрэхар. „ №№ 40, 41, 42.

1920 год.

Спатканьне (апаবাদаньне).— „Вольны Сьцяг“, часопіс, Менск, 1920, № 2, ст. 2—4.

Чырвонаярмеец Панкел Ліпа (каз).— „Савецкая Беларусь“, газ. Менск, 1920 №№ 1 (11), 3, 4, 6, 10, 12, 16, 19, 22, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 39, 40, 41.

Дойдам, сыноч. Там-сама, № 3. Подпіс—Шчыры.

Адамсьціў. Там-сама, № 7. Подпіс—Чырвонь.
Бегунец. " № 8. " Язэп Чырвонь.
Загадзе. " № 10. " " "
Гістарычная Заля. (Думкі, навесеныя зьездам саветаў Менскага павету).
Там-сама, № 86.
На прыёрадні (уражаньне на адчыненне 2-га Ёсебеларускага Зьезду
Саветаў). Там-сама, № 87.

1921 год.

Непажаданаму. (Замест каляднага сказау)—„Сав. Беларусь“, газ. Менск.
1921, № 5.

Чырвоныя Ёсходы. (Пасьвяшчаецца 9 студзеня 1905 г.). Там-сама, № 17.
Нарадзеньне. (Памяці Кароля Лібкнэхта і Розы Люксэмбург). Там-сама,
№ 12.

Помста. (Апавяданьне). Там-сама, №№ 45, 48, 50, 52.

Як памёр Сымонка-інжынер. Там-сама, № 27.

Сьмерць маладзенькага камунара. (Здарэньні Вялікай Камуны). Там-
сама, № 60. Падпісана—Ц. Г.

1923 год.

На руінах.—„Польмя“, час. Менск, 1923. № 2, ст. 6—28.

Трэскі на хвалях. Там-сама. № 3—4, ст. 21—56.

Больш за ўсіх. Там-сама, № 5—6, ст. 29—52.

1924 год.

На новым месцы.—„Польмя“ 1924, № 1 (9), ст. 79—131.

Чапіла душы. Там-сама, № 4 (12), ст. 3—16.

Міхасёва Марыя. „Беларуская Работніца і Сялянка“, час. Менск,
1924, № 2, ст. 7—11.

1925 год.

На перагібе. (З другою квадрю роману „Сокі Цаліны“).—„Польмя“,
1925, № 2, ст. 3—36; № 8, ст. 3—31.

Прысады. Там-сама, № 4, ст. 3—17.

Шчырая душа. Там-сама, № 5, ст. 3—13.

Ядзя-жучок. (Эскіз).—Там-сама, № 6, ст. 41—58.

1926 год.

Праводзіны.—„Польмя“, 1926, № 2, ст. 3—13.

Таварыш інспэктар. Там-сама, № 5, ст. 3—21.

1928 год.

Гаспадар. (Апавяданьне).—„Польмя“, 1928, № 1, ст. 19—42.

Драматычныя творы.

1918 год.

Хвалі жыцьця. Драма ў 3 дзях і 21 з’яве.—„Зажыткі“, зборнік.
Масква, 1918, ст. 1—39.

1924 год

Соцыялістка. Драма ў 5 дзях.—Сцэнічныя творы. Кн. 2, 1924, ст. 3—65. 197

198 1926 год.

На стыку. П'еса ў 5-ці дзях з сучаснага местачковага жыцця.— „Польмя“, 1926, № 3, ст. 3—38.

Гэта п'еса ўвайшла ў зборнік „Прысады“. Там надрукавана і „Дзэве сілы“. Драматычныя сцэнкі з жыцця прамысловага цэнтру.

Артыкулы.

1917 год.

Работнік-беларусы ў Петраградзе.— „Вольная Беларусь“.— Менск. 1917, № 15.

1918 год.

(Уступны артыкул).— „Дзяньніца“, газета. Петраград. 1918, № 1, Подпіс—Д. Ж.

„Сабацёры“. Там-сама, № 1. Подпіс—Мужык.

Лёс Беларусі. Там-сама, № 1. Подпіс—Д. Ж.

Бліжэйшыя мэты выдавецкага аддзелу Беларускага Нацыянальнага Камісарыяту. Там-сама, № 2.

Варункі нямецкага міру і становішча Беларусі. Там-сама, № 4. Подпіс—Ц. Г.

Парцізанская вайна на Беларусі. Там-сама, № 5. Подпіс—Д. Ж.

Аб Украінскай Радзі. Там-сама, № 5. Подпіс—Жыла.

Апарыліся (політ. арт.). Там-сама, № 5. Подпіс—Мужык.

Аб нацыянальным руху. Там-сама, № 5. Адзін артыкул падпісаны—З. Жылуновіч, другі бяз назвы—Ц. Г. У гэтым № маецца і інфармацыя за подпісам—Зьмітро.

Нашы задачы. Там-сама, № 8. Подпіс—Жыла.

Беларусь, як частка Савецкай Фэдэрацыйнай Рэспублікі. Там-сама № 8. Подпіс—Д. Ж.

Апякун буржуазіі. Там-сама, № 9. Подпіс—Жыла.

Заўчэсняя. Там-сама, № 9. Подпіс—Д. Ж.

Нацыянальныя спрэчкі. Там-сама, № 9. Подпіс—Д. Ж.

Нашы задачы. Там-сама, № 10. Подпіс—Д. Ж.

Захопнікі. Там-сама, № 12.

Гэтман рэакцыі. Там-сама, № 13. Подпіс—Д. Ж.

Ясня (політ. арт.). Там-сама, № 13. Подпіс—Беларус З.

Масква, 28 мая. (Уступны арт.). Там-сама, № 14.

Лупіны (політ. арт.). Подпіс—Д.

Нітачка (політ. арт.). Подпіс—Знаіомы.

Аб кадэтах. Там-сама, № 15. Подпіс—Д. Ж.

М. Капыль у рэвалюцыі. Там-сама, №№ 15, 16, 17, 19, 21, 25, 29. Подпіс—Стары С.-Д.

Пошасьць (політ. арт.). Там-сама, № 16.

Рушць. (Белар. справа). Там-сама, №№ 16, 17. Подпіс—Шчыры Беларус.

Хаўрус пашыраецца. Там-сама, № 17.

М. Капыль, Мінская губ. (Допіс). Там-сама, №№ 18, 19. Подпіс—Капылянін.

Задачы бежанцаў-беларусаў. Там-сама, № 19. Подп.—З. Ж.

Масква 21 юля і 30 юля. (Уступн. арт.). Там-сама, №№ 20, 22, Подп.—
Стары С.-Д.
Паанавня Беларусі (немцамі). Там-сама, №№ 19, 22.
Груганы і совы. (Белар. справа). Там-сама, № 20. Подп.—Шчыры
Беларус.
„Беларускі Шлях“. (Аб газэце, што выдавалася ў Менску). Там-сама,
№ 21. Подп.—Хадака.
Сталаса (політ. арт.). Там-сама, № 22. Подп.—Зьмітро Капылянін.
Верная сьдзежка. (Нац. пытаньне ў Расійскай фэдэрацыі). Там-сама,
№ 23.
Акцябэрская Рэвалюцыя і беларусы. Там-сама, № 24. Подпіс—
Стары С.-Д.
Ігра цягнецца (політ. арт.). Там-сама, № 25. Подп.—Шчыры Беларус.
Угаворнікі. (Белар. справа). Там-сама, № 26. Подп.—Шчыры Беларус.
Старая работа (політ. арт.). Там-сама, № 27. Подп.—Стары С.-Д.
Каміважэры Беларускай Рады. Там-сама, № 27. Подп.—Стары С.-Д.
І нацыям дастанецца. Там-сама, № 27. Подп.—Зміжыла.
Хітрая забава (політ. арт.). Там-сама, № 28. Подп.—З. Ж.
Правальваецца зямля. (Белар. справа). Там-сама, № 29. Подп.—Шчыры
Беларус.
Значнасьць нацыянальнага пытаньня. Там-сама, № 30. Подпіс—
Зміжыла.
Дадатачныя варункі замірэння: Беларусь. Там-сама, № 32.
Чыя грошы (аб Беларускай Радзе). Там-сама, № 33. Подп.—Шчыры
Беларус.
Ці шкодна. Там-сама, № 34.
Ня зьмянілася (політ. арт.). Там-сама, № 34. Подпіс—Беларус-
Камуніст.
Зарухалі (аб Бел. Нар. Рэспубліцы). Там-сама, № 35. Подп.—Бела-
рус-Камуніст.
Няпрыстойна камуністам! (У справе выступленьня газэт супроць Бел.
Нац. Камісарыяту). Там-сама, № 35. Подп.—Камуніст-Беларус.
Беларуская партыя с.-р. Там-сама, № 37. Подп.—Беларус-Камуніст.
Новы супроціў рэвалюцыйны акт (аб Беларускай Радзе). Там-сама,
№ 36. Подп.—Беларус-Камуніст.
Лопая (політ. арт.). Там-сама, № 38.
Як-жа з Беларуссю? Там-сама, № 38. Подп.—Беларус-Камуніст.
Чорныя хмары (політ. арт.). Там-сама, № 40. Подпіс—Беларус-Ка-
муніст.
Шукаюць падпоркі (аб Бел. Радзе). Там-сама, № 39. Подп.—Шчыры
Беларус.
Новыя правіды (політ. арт.). Там-сама, № 39. Подпіс—Беларус-
Камуніст.
Сударгі (аб Белар. Радзе). Там-сама, № 41. Подп.—Шчыры Беларус.
Беларусы-камуністы іх арганізацыі. Там-сама, № 41. Подп.—Бела-
рус-Камуніст.
Правіды (політ. арт.). Там-сама, № 41. Подп.—Зміжыла.
Беларуская камуна! Там-сама, № 43. Подп.—Белар.-Камуніст.
Ой, як хочацца жыць (аб Беларускай Радзе). Там-сама, № 43.
Няхай жыве працоўная фэдэрацыя (арт.). Там-сама, № 44.

200 Беларуская літаратура (нарысы і агляды). Лекцыя, чытаная ў беларускум народным Унівэрсытэту ў Маскве.— „Зажынкi“. Эборн. Масква. 1918, стар. 109—135.

1920 год.

Не плыбсыдыт, а анэксія.— „Сав. Бел.“ 1920, № 2. Подп.—Беларус.
Панскіе служкі (аб белар. „незалежніках“). Там-сама, № 3. Подп.—
Чырвонь.

Бязмоцная злосьць буржуазіі. Там-сама, № 3 (13).

Трымаюцца з гонарам (політ. арт.). Там-сама, № 4 (14).

Па сьцяжынцы ката Мураўева (політыка Польшчы). Там-сама, № 4.
Подп.—Чырвонь.

Чакаймо лепшага (м. Капыль на Меншчыне). Там-сама, № 4. Подп.—
Капылянін. Так-сама і ў № 9.

Усе ўзрокі на ўсход (політ. арт.). Там-сама, № 6. Подп.—Кліч.

Трэба скончыць з Урангэлям. Там-сама, № 6.

Чаму ёсьць гэтак (аб распаўсюджаньні бел. літаратуры праз „Цэнтра-
пячаць“. Там-сама, № 6.

Мірная нарада і льос Савецкай Беларусі. Там-сама, № 7.

Паны-грабіцялі. Там-сама, № 7. Подп.—Сымон Гляк.

На барацьбу за аслабаненьне Беларусі. Там-сама, № 7. Подп.—
Габрусь Друк.

Вялікая мучальніца (аб Беларусі). Там-сама, № 8. Подп.—Кліч.

Патрэбны новыя патугі (політ. арт.) Там-сама, № 8.

Беларуская белагвардзейшчына. Там-сама, № 8. Подп.—Гляк.

Мала аслабаніць—трэба замацаваць паведу (аб Беларусі). Там-сама,
№ 9. Подп.—Кліч.

Год ужытку паміжнароднай злучкі рабочых. Там-сама, № 9. Подп.—
Пятро Смык.

Кідаюцца на хітрыкі (політ. арт.). Там-сама, № 10. Подп.—Габрусь
Друк.

Згода Расеі з Літваю. Там-сама, № 10. Подп.—Змітро.

Сяляне, ня дайце пану вашага хлеба. Там-сама, № 10.

Паны хочуць даканаць Савецкую Беларусь. Там-сама, № 12. Подп.—
Янка Кліч.

Ня просім вашай апекі (політ. арт.). Там-сама, № 13, подп.—Шчыры
Беларус.

Вимушма вярнуцца. (Мірныя перамовы з Польшчаю). Там-сама, № 14.

Ці трэба нам апякуны? (Мірныя перамовы). Там-сама, № 15. Подп.—
Шчыры Беларус.

Хітрые ды ня ў меру (політ. арт.). Там-сама, № 16.

Дарэмны ўсе спадзевы (політ. арт.). Там-сама, № 17.

Зноў палюхаюць (політ. арт.). Там-сама, № 19.

Усё яшчэ клапоцяцца? (політ. арт.). Там-сама, № 19. Подп.—Шчыры
Беларус.

Рэвалюцыйны Усход. Там-сама, № 20. Подп.—Янка Кліч.

Новая Савецкая Рэспубліка (Кіргізкая). Там-сама, № 21.

Паглядзімо. (Пляны Польшчы на пытаньні аб межах). Там-сама, № 22.
Подп.—Шчыры Беларус.

Ангельскія рабочыя з намі. Там-сама, № 24. Подп.—Сымон Друк.

Паны на мір ня ідуць. Там-сама, № 26.
Сьпячы прагнуўся. (Зьезд народаў Усходу ў Баку). Там-сама, № 27.
З чым і як яны едуць. (Мірная Нарада ў Рызе). Там-сама, № 28.
Подп.—Янка Кліч.
Паны стараюцца. Там-сама, № 29. Подп.—Янка Кліч.
"Усё будзе зроблена." (Нацыянальныя камітаты Віленшчыны і Гора-
дзеншчыны). Там-сама, № 30. Подп.—Янка Кліч.
На ўсякі прыпадак (політ. арт.). Там-сама, № 31. Подп.—Янка Кліч.
Пара бараніць (інтарэсы Беларусі ў Рызе). Там-сама, № 33.
Мірная нарада ў Рызе і Беларусь. Там-сама, № 34. Подп.—Янка
Кліч.
Апошнія спробы (планы паходу на сав. рэспублікі). Там-сама, № 35.
Подп.—Янка Кліч.
Дзеляць Беларусь. Там-сама, № 36.
Не тамецяся ў барацьбе. Там-сама, № 37.
Міралюбіе Савецкай Расеі. Там-сама, № 38.
Што паны на гэта скажуць. (Самавызначэньне народаў). Там-сама,
№ 39. Подп.—Янка Кліч.
Палохае і баіцца (пра Урангеля). Там-сама, № 40. Подп.—Сымон
Друк.
Пад пекныя словы (мірная нарада). Там-сама, № 41.
"Бацькаў" гасьцінец (політ. арт.) Там-сама, № 77. Подп.—Янка Кліч.
К дзяржаўнаму жыцьцю. Там-сама, № 77. Подп.—Зьміцер Ж—ч.
Белагвардзейцы і Савецкая Беларусь. Там-сама, № 78. Подп.—Бела-
рус Зьмітро.
Дзе-ж прычына (пагібелі Урангеля). Там-сама, № 79. Подп.—З. Ж.
Здаліся (політ. арт.) Там-сама, № 79. Подп.—Зьміцер Ж—ч.
Госьціямі хай будуць (прыезд беларусаў з Амэрыкі). Там-сама, № 81.
Подп.—Янка Кліч.
Вялікі клопат (турэцкае пытаньне). Там-сама, № 81. Подп.—Янка
Кліч.
Ахвяраваныя (падзел Беларусі). Там-сама, № 83. Подп.—Зьмі-
цер Ж—ч.
Неадкладныя пытаньні (на ўвагу Ўсебеларускага зьезду саветаў). Там-
сама, № 85. Подп.—З. Ж.
Рэвалюцыйная Ірландыя. Там-сама, № 86.
На пераломе. (Пасьля замірэння з Польшчаю). Там-сама, № 89.
Імем народу. (Ірляндзкае паўстаньне). Там-сама, № 90. Подп.—Янка
Кліч.
8-мы Ўсерасійскі Зьезд Саветаў. Там-сама, № 91. Подп.—Янка Кліч.
Трэба кіравацца ў гэты бок (аднаўленьне сельскае гаспадаркі). Там-
сама, № 94. Подп.—Зьміцер Ж—ч.
Пад напорам рэвалюцыі (політ. арт.). Там-сама, № 95. Подп.—Зьмі-
цер Ж—ч.
Кроюць і шыюць (утварэньне новых дзяржаў у Зах. Эўропе).—Там-
сама, № 96. Подп.—Янка Кліч.
Беларуская літаратура. — Курс белоруссоведения. — Москва, 1920,
ст. 258—293.
Беларусь на пярэдадні новага жыцьця. — "Вольны Сьцяг", 1920,
№ 1.

Аздавайце ўсю ўвагу дзецям.— „Сав. Беларусь“. 1921, № 4. Подп.—
Янка Кліч.

Ліга нацыў, як забава. Там-сама, № 5. Подп.—З. Ж.

Дзеці—наша будучына. Там-сама, № 5. Подп.—Ж.

Не астаньдэся бяз отгуку („Тыдзень дзіцяці“). Там-сама, № 6.
Подп.—Ж.

Авантура цягнецца (Жэліхоўскі). Там-сама, № 6. Подп.—З. Ж.

Хундамант рэвалюцыі (Зьезд прац. асьветы). Там-сама, № 7. Подп.—
З. Ж.

Ад Менску сто вярстоў к дэмарклініі. Там-сама, № 8.

Кама гэта трэба? (Бандытызм у Слуцкім пав.). Там-сама, № 8. Подп.—
Шчыры Беларус.

Уміраньне. (Белар. с.-р.). Там-сама, № 9. Подп.—Рыгор Друк.

Каля нейтральных зоны (м-ка Капыль, Менск. губ.). Там-сама, № 10.
Подп.—Уласны дапішчык.

Чортава балота. (Беларуская эміграцыя). Там-сама, № 11. Подп.—
Беларус-Камуніст.

Нашы багадзі (лес). Там-сама, № 12. Подп.—Янка Кліч.

Слаўны ваяка (К. Лібкнэхт). Там-сама, № 12.

Гасьдзяваньне беларускай рады ў м. Капылі. Там-сама, № 12. Подп.—
Капылянін.

Вялікадзяржаўцы (с.-р.). Там-сама, № 14. Подп.—З. Ж.

Каля дэмарклініі. Настрой і сутнасьць. Там-сама, № 14.

Першыя гадавіны 9 студзеня ў м-ку Капылі на Меншчыне (успаміны).
Там-сама, № 17. Подп.—З. Ж.

Паны „дэмакраты“. Там-сама, № 18

Трэба хутчэй (да зьезду прац. сац. апекі). Там-сама, № 24. Подп.—
Янка Кліч.

Што кажуць паны і што кажуць лічбы.—Там-сама, № 29. Подп.—З. Ж.

Калі гэтаму канец? (Лёс Віленшчыны і Горадзеншчыны). Там-сама,
№ 26. Подп.—Шчыры Беларус.

Вялікі анархіст—князь Пётра Крапоткін (нэкролёг). Там-сама, № 33.

Пад панскаю пятою.—Там-сама, № 35. Подп.—Ц. Г.

Думкі к часу (мукі адраджэньня). Там-сама, № 35. Подп.—Янка
Кліч.

Барацьба ўзмацняецца (клясавая барацьба на Захадзе). Там-сама,
№ 35. Подп.—Рыгор Друк.

Сьвету, знаньня! (пашырэньне культуры на вёсцы). Там-сама, № 37.
Подп.—Янка Кліч.

Кпіны Лейд Джорджа. Там-сама, № 39. Подп.—Зьміцер Ж—ч.

Досьць панскіх гвалтаў (становішча закардонных беларусаў). Там-
сама, № 40.

Да дэзэртираў каля нейтральных месц. Там-сама, № 41. Подп.—
Янка Кліч.

Па другі фронт. (Белар. незалежнікі). Там-сама, № 43. Подп.—Сы-
мон Друк.

Думкі к часу. 1. Дзе мы? 2. Выбухае наверх. 3. Аб чым далей казаць?
(Аб беларускай культуры). Там-сама, №№ 23, 43, 54. Подп.—Янка
Кліч.

Бязпудёвыя. (Зьезд сацыялістых у Вене). Там-сама, № 52. Подп.—Янка Кліч.
Стойма на варце! Там-сама, № 53.
Кіпучая Італія. Там-сама, № 54. Подп.—Янка Кліч.
Вялікая справа (суботнікі). Там-сама, № 54. Подп.—З. Ж.
Узмацняючая сіла (аб Парыскай Камуне). Там-сама, № 60. Подп.—Янка Кліч.
„Русаяпы“ (над. пытаньне). Там-сама, № 62. Подп.—Янка Кліч.
Яшчэ адна пабеда (згода з Турцыяй). Там-сама, № 62. Подп.—Ц. Г.
Камуністкая партыя і нацыянальнае пытаньне. Там-сама. № 66. Подп.—З. Ж.
Чым заняты сацыялісты-згоднікі. Там-сама, № 68. Подп.—Ц. Г.
Знаходзяць выйсьце (рабочы рух у Нямеччыне). Там-сама, № 69. Подп.—Ж.
Белагвардзейскія прарокі. Там-сама, № 69. Подп.—Ц. Г.
Аглядайцеся вакол (белагвардз. небясьпека). Там-сама, № 71. Подп.—Ц. Г.
Балючае пытаньне (аб звароце ўдэкачоў). Там-сама, № 72. Подп.—З. Ж.-ч.
Камуністы і вёска. Там-сама, № 75. Подпіс—Зьміцер.
Польскія „правы“ для нацыяў. Там-сама, № 77. Под.—З. Ж.—ч.
На цвёрдым шляху (рабочае пытаньне ў Сав. Саюзе). Там-сама, № 79. Подп.—Янка Кліч.
Адумоўваюцца (расійскія белагвардзейцы). Там-сама, № 82. Подп.—З. Ж.—ч.
Савецкая ўласць і беларуская культура. Там-сама, № 84. Подп.—Янка Кліч.
Сьвята беларускай моладзі (адчыненне клюбу ў Менску). Там-сама № 85.
Думкі аб беларускім тэатры. Там-сама, № 87. Подп.—Янка Кліч.
Уважлівыя цені (утварэньне „Абласнога Камітэту Саюзу Аховы Радзімы і Свабоды Зах. Краін Расіі“). Там-сама, № 87.
Як паны робяць з Беларусі Польшчу. Там-сама, № 88.
Па вольных абшарах (дарожныя нарысы) (Случчына). Там-сама, №№ 104, 107, 109, 111. Подп.—Я. Смык.
Чырвоны золак (нарысы з беларускай паэзіі). Там-сама, № 105. Подпіс—Янка Кліч.
Успаінаюць (адозва Пілсудзкага і незалежнікі). Там-сама, № 111. Подп.—З. Ж.
Новы час заве к творчай працы. Там-сама, № 117. Подп.—Янка Кліч.
Адумоўваюцца (белар. незалежнікі). Там-сама, № 117. Подп.—З. Ж.—ч.
Верхня-Сілезкі вузел. Там-сама, № 121. Подпіс—Янка Кліч.
Чым заняты белагвардзейцы. Там-сама, № 123. Подп.—З. Ж.
Сярод беларускіх незалежнікаў. „Марнатраўцы“. Там-сама, № 126. Подп.—З. Ж.
Трэба ажыццёвіць (дапамога пісьменьнікам). Там-сама, № 128.
Даслужыўся (пра Алексюка). Там-сама, № 129. Подп.—Сымон Друк.
Не забывайцеся (Зах. Беларусь). Там-сама, № 135. Подпіс—Сымон Друк.
Калі з іх дух выйдзе (аб белар. незалежніках). Там-сама, № 136. Подпіс—Янка Кліч.

204 Паны за працаю (далучэнне сярэдняй Літвы да Польшчы). Там-сама, № 137.

Трэба разсейваць (пляны незалежнікаў). Там-сама, № 141. Подпіс—Сымон Друк.

Белагвардзейцы за самааховаю. Там-сама, № 146. Подп.—З. Ж.

Гадаўне на гушчы з кавы (політ. арт.). Там-сама, № 147. Подпіс—Сымон Друк.

Белагвардзейцы баяцца праўды аб Расеі. Там-сама, № 148. Подпіс—З. Ж.

Аб чым шапацяць польскія маркі. Там-сама, № 151. Подпіс—З. Ж.

К чаму вядзе бандыт—Савінкаў. Там-сама, № 159. Подпіс—Сымон Друк.

Беларуская літэратура, як папярэдніца пралетарскай (беглыя нарысы). Там-сама, №№ 151, 153. Подп.—Янка Кліч.

Сьляды царскае атруты (сярод настаўніцтва). Там-сама, № 157. Подпіс—С. Смык.

Клясавыя падставы беларускай культуры. Там-сама, № 161. Подп.—Янка Кліч.

Тэатр на Беларусі. Там-сама, № 163. Подп.—С. Смык.

Вялікі стратак (сьмерць С. Булата). Там-сама, № 163.

Няма прытулку (эмігранты). Там-сама, № 167. Подп.—З. Ж.

Хто яны? (ППС). Там-сама, № 169. Подп.—Сымон Друк.

На пуціне к гібелі (політ. арт.). Там-сама, № 171. Подп.—Сымон Друк.

Не ахвяры, а братняя дапамога (галадуючым Паволжа). Там-сама, № 173.

Поэта красы і сьветлых дасягненняў (А. Блок, някролёг). Там-сама, № 175. Подп.—З. Ж.

К новаму жыццю (да гісторыі Сав. Беларусі).—Школа и Культура Сов. Бел. 1921, № 1—2.

1922 год.

1 студзеня—рэвалюцыйна-гістарычнае сьвята Савецкай Беларусі.—„Польша“. 1922, № 1, ст. 41—44. Подп.—З. Ж.

Аб крытыцы „Босыя на вогнішчы“ і яшчэ аб саміх „Босых на вогнішчы“ М. Чарота. Там-сама, № 1, ст. 64—70.

На шляху да ўлады (1 мая ў Бэрліне)—„Сав. Беларусь“, 1922, № 109. Nieder mit der Reaktion! (Далоў рэакцыю!) (допіс з Бэрліна). Там-сама, № 165.

Газэты ў Нямецчыне. Там-сама, № 177. Подп.—З. Ж.

У глыбі Беларусі (падарожнае). Там-сама, №№ 191, 192, 194, 197—203, 204, 206, 220.

Бэрлін і ў Бэрліне (расейская белагвардзейшчына). Там-сама, № 190, 193

Слаўны нявольнік (Эрнст Толер). Там-сама, № 206.

Ад Бэрліну да Менску. Там-сама, №№ 195, 199, 200, 203—206, 208, 220.

Дзеля ведама чытачом і на карысьць маім крытыкам (патрэбная спраўка). Там-сама, № 214.

✓ Адказ на артыкул П. Любецкага „Бел. Выдавецкая справа ў Бэрліне“, зьмешчаны ў „Сав. Бел.“

Беларускасць у Капылі. Там-сама, № 216.

Нямецчына перажывае цяжкі час. Там-сама, № 232.

Гадавіна нашага унівэрсытэту. Там-сама, № 240.

Нечысьць засосвае (з Капылю). Там-сама, № 251. Подпіс—З. Ж.
З Усходу на Захад (да гісторыі рэвалюцыі). Там-сама, № 292.

1923 год.

Беларускі Парнас у новай вопратцы (абегла-крытычны нарыс).—„По-
лымя“. 1923, № 2, ст. 68—85. ✓

Уступамі да Акцябра (да гісторыі Савецкае Беларусі). Там-сама, № 5—6,
ст. 141—149; № 7—8, ст. 86—91. Подпіс—Ж. Х. З.

Пара пісаць гісторыю рэвалюцыі. Там-сама, № 5—6, ст. 89—91.

Два бакі беларускага руху. Там-сама, № 3—4, ст. 69—74.

Эпізод з жыцця беларускае часопісі („Дзяньніцы“). Там-сама, № 7—8,
ст. 111—117. ✓

Беларуская пісьменнасць і этапы яе развіцця.—„Праца“. Календар
на 1923 г., Менск, ст. 47—51. ✓

Нельга маўчаць! (Задушэньне нац.-культ. руху ў Зах. Беларусі).—
„Начас. Беларусь“. 1923, № 91.

Начаснае пытаньне. Там-сама, № 117.

Азняямленне рабочых розных краін са здабыткамі пролет. культуры.
Адказ на ліст пісьменьнікаў-украінцаў з аб'яднання „Гарт“.

Прыкрас праўда. Там-сама, № 154.

Адказ на крытычныя заўвагі Каралькевіча („Наш Сьцяг“, Вільня,
1923, № 5) на артыкул Жылуновіча „Два бакі бел.-нац. руху“ („По-
лымя“, 1923, № 3—4). ? ✓

Беларускую кніжку—у школу. Там-сама, № 170.

У лягеры белых. Там-сама, № 176.

Белагвардзейскія чудакі. Там-сама, № 244.

Няхай жыве Кампартыя Нямецчыны! Там-сама, № 270.

В. Я. Брусаў—паст гораду (да 50 ўгодкаў яго жыцця). Там-сама, № 287. *in 289*

Русіфікатарская палітыка царскага правіцельства (аб польскіх вывес-
ках). Там-сама, №№ 272, 273, 285, 291, 296, 299.

Гомель пры злучэнні (уражанні). Там-сама, № 284.

Сьвята беларускай журналістыкі (да ўгодкаў часопісі „Полымя“). ✓
Там-сама, № 294.

Вялікая гадавіна (пяцёхгодзьдзе Савецкай Беларускай Рэспублікі).
Там-сама, № 300.

1924 год.

Ад кастрычніка да лютага 1918 г. (да гісторыі Савецкае Беларусі).
„Полымя“, 1924, № 1, ст. 163—173. Подп.—Ж. З. Х.

Прадсьмертны ліст Я. Пуліхава. Падаў З. Ж. Там-сама, № 2.

Організацыя сіл (да гісторыі Савецкае Беларусі). Там-сама, № 2,
ст. 163—179. Подпіс—Ж. Х. З.

У надзеях над прасторами. Жыццё і творчасць Алеся Гурлы. Там-
сама, № 3, ст. 117—135.

Менскае таварыства Прыгожых Мастацтваў (з гісторыі опозыцыйнага
руху ў Беларусі). Там-сама, № 3, ст. 160—166. Подпіс—З. Ж.

Гістарычны момант (да гісторыі Савецкае Беларусі). Там-сама, № 4,
ст. 144—158. Подпіс—Ж. Х. З.

Беларускае пісьменства. Гістарычна-крытычны нарыс.—„Беларусь“,
зборнік. 1924, ст. 287—321. ✓

206 Люты—кастрычнік у беларускім нацыянальным руху. Там-сама, ст. 182—194.

Тысяча! (Вых. № 1000 газеты „Сав. Беларусь“).—„Сав. Беларусь“, 1924, № 3.

З далучанай Беларусі (г. Ворша). Там-сама, № 43, 45.

Беларуская мова і газета „Беднота“. Там-сама, № 68. Подп.—Сымон Друк.

Трывога „культурнага“ сэрца (політ. арт.) Там-сама, № 132.

„Цар Максімільян“ на менскай концы (?). Там-сама, № 138.

Наша ўрачыстасьць (Кастрычнік). Там-сама, № 258.

Праф. Б. І. Эпімах-Шыпіла, як пíanэр беларускага руху (да выданьня пачэснай пэнсіі СНК Бел. Рэсп.). Там-сама, № 297. Подп.—З. Ж.

З Усходу—на Запад.—„Звезда“ газ. 1924, № 60.

1925 год.

Янка Купала (крытычна-біографічны нарыс). Збор твораў Я. Купалы, т. I. 1925 г. ст. V—XXXI.

Эволюцыя беларускае кніжкі.—„Польмя“, 1925, № 1, ст. 117—135.

У сялянскіх гушчак. Слушчына. Там-сама, № 4, ст. 173—184.

Зьезд беларускіх нацыянальных арганізацый 25 сакавіка 1927 г.—Там-сама, № 6, ст. 202—206.

Рабочы рух у Беларусі ў 1905 г. і яго разьвіцьцё з 1890 г. Там-сама, № 8, ст. 113—157.

Будаваньне Савецкае Беларусі і роля ў гэтым т. У. Ігнатоўскага.—„Маладняк“, 1925, № 6, ст. 5—14.

Польскія пані і беларуская культура.—„Сав. Беларусь“, 1925, № 154. Як радзілася „Савецкая Беларусь“ штодзённай газэтай. Там-сама, № 183.

Ліст у рэдакцыю (газ. у „Сав. Бел.“ адносна заўваг т. Нусінава на кн. „Чырвоны Дудар“). Там-сама, № 282.

Культурная сувязь з зарубеж'ем. Там-сама, № 288.

Польскія пані і беларуская культура.—„Звезда“, газ. 1925, № 157.

1926 год.

Купчастыя руні (крытычны нарыс) (аб творчасці А. Моркаўкі і П. Труса).—„Польмя“, 1926, № 2, ст. 156—164.

Беларуская інтэлігенцыя ў гістарычным аспэктэ. Там-сама, № 6, ст. 74—98.

Трэба вывучаць рэволюцыйны рух!—„Сав. Беларусь“, 1926, № 5.

Тэхнічныя мажлівасьці Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва. Там-сама, № 42.

Кніжны гандаль і яго заганы. Там-сама, № 44. Подп.—Сымон Друк. Аб збыце кніжкі. Там-сама, № 46.

Кніжнае выдавецтва ў Савецкай Беларусі. Там-сама, № 99.

Збыт беларускае кніжкі. Там-сама, № 102.

Мастацтва чорных (шэраў). Там-сама, № 103.

За рубяжы ў сьвет! (Азнаямленьне прадоўных іншых краін з беларускаю культурай). Там-сама, № 107.

Пара сказаць „Бывайце здаровы, лавоніха ды цымбалы“! (Аб рэпертуары Дзярж. тэатру). Там-сама, № 132.

- Ліст у рэдакцыю (газ. „Сав. Бел.“ у справе выступлення т. Табайніка на дыспуде аб п'есе „Перамога“). Там-сама, № 239. Падр. і З. Бя д у л я. Філёзофія няпрытомнасьці („Замежная Беларусь“, зборнік. Прага, 1926 г.). Там-сама, № 255.
- ✓ Аб мове ў Беларускім Дзяржаўным Тэатры. Там-сама, № 256.
- Трывога расьце (політ. артыкул). Там-сама, № 258.
- ✓ Гэраічнасьць беларускай культуры (аб акадэмічнай канфэрэнцыі). Там-сама, № 264.
- ✓ Маё трэцяе спатканьне з Якубам Коласам. Там-сама, № 266.
- Новы ўклад у беларускую культуру (адчыненне 2-га Дз. Тэатру ў Віцебску). Там-сама, № 271.
- Яшчэ адзін дапамінак (політ. арт.). Там-сама, № 273.
- Рэжым эканоміі ў Беларускім Дзяржаўным Выдавецтве. Там-сама, № 276.
- Што казалі раней і што кажудь цяпер (аб беларусах). Там-сама, № 278.
- Няхай „Полымя“ разгараецца. Там-сама, № 294.

1927 год.

Літаратурныя падзеі ў 1926 г.—„Полымя“, 1927, № 1, ст. 191—199.

А. Бурбіс (рэволюцыйная характарыстыка). Там-сама, № 2, ст. 180—195.

Шкоднае ў беларускай літаратуры (што было і чаго не павінна быць). Там-сама, № 6, ст. 191—204. Таксама ў „Сав. Бел.“ № 232 друк са скарачэньнямі.

Беларуская літаратура і 10 год Кастрычнікавае рэволюцыі. Там-сама, № 7, ст. 196—206.

Беларуская літаратура да 10-годзьдзя.—„Зьвязда“, газ. 1927, № 254. Этапы развіцця беларускай літаратуры.—„Просторы“, зборнік. Мінск. 1927, ст. 129—157. Подпіс—Сымон Друк.

Восем гадоў на дзевяці (незалежнасьці Беларусі).—„Сав. Беларусь“, 1927, № 1.

Беларускі тэатр і Ф. Ждановіч. Там-сама, № 18.

Усё далей ад панства няволі (політ. арт.). Там-сама, № 59.

Ня трэба адставаць (аб пісьменьніцкіх арганізацыях на Беларусі). Там-сама, № 64.

Да skutкаў двухднёвай дыскусіі (літаратурныя суботнікі ў Інбелкультце). Там-сама, № 84. Подпіс—Сымон Друк.

Беларускі друк. (Беглы агляд). Там-сама, № 99. Подпіс—З. Ж.

✓ Ці сапраўды „Узвышша“ ёсьць узвышша? (Па часопісі „Узвышша“ № 1). Там-сама, №№ 106—108.

✓ Узвышшаўды злуоцца, узвышшаўды лаюцца (ліст у рэдакцыю). Там-сама, № 109. Подпіс—Сымон Друк.

Наш баявы абавязак (да „Тыдню абароны“). Там-сама, № 160.

З Менску—у Парыж (гутарка з пісьменьнікам Ц. Гартным). Там-сама, № 238.

Па чатырох краінах (сапраўднасьць і ўражаньне). (Падарож за межы). Там-сама, №№ 240, 242, 243, 245, 248, 250, 252, 255, 257, 258, 261, 264, 267, 270, 273, 276, 279, 281, 283, 285, 287, 289, 292, 294, 296; 1928 г., №№ 3, 5, 7, 9, 10, 14, 15, 17.

Пытаньні даволі сур'ёзныя (да артыкулу А. Дудара ў № 236 „Сав. Бел.“) („Больш увагі пісьменьніку“). Там-сама, № 248.

208 Ад каленіі да незалежнай дзяржавы. Там-сама, № 253.
Беларуская культура за дзесяць год.— „Чырвоны Сейбіт“, дадатак да газ. „Бел. Вёска“. 1927, № 18—19.
Прадмова да кнігі Мялешкі „Соцыялістычны рух на Беларусі“ Менск. 1927 год.

1928 год.

Рэволюцыйным шляхам (да дзесяцілецця творчасці М. Чарота).— „Полымя“, 1928, № 2, ст. 178—191; № 3, ст. 152—172; № 4, ст. 167—186.
Прамова (на 2-й сесіі ЦВК БССР VIII склік). „Сав. Бел.“ 1928, № 9.
Са Случчыны. Там-сама, № 21.
Безнадзейныя мары (рэц. кнігі „Białogus“ Podhorskiego-Okołowa, Wilno). Там-сама № 31.
✓ Першая беларуская савецкая газета (да 10-годзьдзя „Дзяньніцы“). Там-сама, № 52.
„Полымя“ на Украіне (падарож пісьменьнікаў). Там-сама, №№ 72, 73, 75, 78, 79, 81, 84, 85.
Водгукі на працэс Грамады за рубяжом. Там-сама, № 127.
Пра кнігу наогул і пра беларускую ў асобку. Там-сама, № 138.
Праездам праз Украіну. Там-сама, № 248, 248.
Цьвёрдымі крокамі (да арганізацыі пісьменьнікаў „Полымя“). Літаратурны дадатак да газ. „Сав. Беларусь“. 1928, № 1.
Як разыходзіцца беларуская мастацкая літаратура. Там-сама, № 2.
Аб творчасці М. Чарота да надыходзячага 10-годзьдзя яго літаратурнай працы. Паэма „Босья на вогнішчы“ і „Выбраныя вершы“. Там-сама, № 5.
На фронце, што мае прарывы. (Пра беларускую музычную культуру). Там-сама, № 18.

Фэльетоны.

Блізка што ўсе фэльетоны, якія былі зьмешчаны ў газетах „Дзяньніца“ і „Сав. Беларусь“, падпісваліся „Авадзён“ ці „Авадзень“, толькі некаторыя „Васа“ і „Шэршань“. Большасць напісана вершам.

1918 год.

Пане-сабацёры (вершам)— „Дзяньніца“, газ. Пец, 1918, № 1.
Інталягэнт. Там-сама, № 1.
Пан, якіх многа (вершам) Там-сама, № 2.
Папоўскія гадкі (вершам). Там-сама, № 3.
Палітык. Там-сама, № 3.
Сымон-пан (вершам). Там-сама, № 4.
Ігнаты—сам апрадзяліўся (вершам). Там-сама, № 5.
Бог памагая (вершам). Там-сама, № 6.
Беларусы (вершам). Там-сама, № 8.
Рак, Заяк і Варонка (байка) (вершам). Там-сама, № 10.
Песьня (вершам). Там-сама, № 12.
„Незалежная“ (вершам). Там-сама, № 16.
Начальства не паладзіла. Там-сама, № 17.
Цяперашняя (вершам). Там-сама, № 18.

Болей казка, хоцькі праўда. Там-сама, № 18.
Песьня (вершам). Там-сама, № 19.
Вялікая грамата. Там-сама, № 20.
Пастанавілі. Там-сама, № 23.
На магілі „Беларускага Шляху“ (вершам). Там-сама, № 25.
Чортава ігрышча Беларускай Рады (вершам). Там-сама, № 28.
Думкі маркотныя. Там-сама, № 36. Подпіс—В а с а.
Патрапіў і крас. Там-сама, № 38. Подпіс—В а с а.
Ліст да беларускага народу. Там-сама, № 39. Подпіс—Т в о й с ы н
З ь м і т р о.
Новы партфэль (вершам). Там-сама, № 43.
На ўцеці (вершам). Там-сама, № 44.

1920 год.

Цудоўная старонка. Па Я. Купалу (вершам).—„Сав. Беларусь“. 1920,
№ 2. Подп.—Ш э р ш а н ь.
Дзе дзецца? Там-сама, № 3. Подп.—Ш э р ш а н ь.
„Ні пазваляю“. Там-сама, № 6. Подп.—В а с а.
„Родныя зьявы“ (вершам). Там-сама, № 21.
Міжпартыйная нарада. Там-сама, № 84.
Еду к ім. Там-сама, № 90.
Божа літасьцівы. Там-сама, № 99.

1921 год.

Ці не парадзіш.—„Сав. Беларусь“, 1921, № 6.
Шаленства. Там-сама, № 14.
Белавардзэйскі гарнідар (вершам). Там-сама, № 29.
Новы футурызм. Там-сама, № 32. 24535
Я—ня я і партыя не мая. Там-сама, № 50.
Прыходзяць сьвята. Там-сама, № 56.
Ня казка, а праўда. Там-сама, № 74.
Дагадаліся. Там-сама, № 78.
Штукары. Там-сама, № 84. Подп.—В а с а.
І друг друга абымем. Там-сама, № 90. Подп.—В а с а.
„Вышэйшыя палітыкі“ (як-бы фэльетон). Там-сама, № 149. Подп.—
С ы м о н Д р у к.
Вайна—ня жарты. Там-сама, № 159. Подп.—В. А с а.
Іголки. Там-сама, № 161. Подп.—В а с а.
„Перагляд рэпэртуару“. Там-сама, № 167. Подп.—В а с а.

1923 год.

Бандыт Савінкаў на вылёде ў Польшчы (замест фэльетону)—„Сав.
Беларусь“, 1923, № 234.

Пераклады твораў Ц. Гартнага на Іншыя мовы.

1927 год.

Прысады. Перевод Г. Бунтаря.—„Просторы“, сборник. 1927, ст. 59—77
Дробишчя. Переклад з білоруськоі В. В.—„Вапліце“. Харків. 1927, № 5,
ст. 120—143.

Свиданне. Пасхальная корзінка (Рассказы. Перевод Ш.)—Соки Целины. Сборник, под ред. Антонова. 1928, ст. 53—72.

Из песнь кожевника. Перевод А. Поляк.—Поэзия народов СССР. Сборник. Сост. С. Валайтис. 1928, ст. 41—42.

Страйколом. (Оповідання). З білоруськоі переклав С. Пилипенко.—„Всесвіт“. 1928, № 11, ст. 1—6.

З піснь гарбаря (фрагменты). З білоруськоі, переклав І. Ю. К. „Гарт“. Харків, 1928, № 6, ст. 25.

Червоноарміець Панкел Липа. З білоруськоі перекл. Л. Кардиналовська.—Харків. 1928, 48 стар.

Щепки на волнах. Рассказы. Перев. с белорусского К. Пушкаевича.—Ленінгр. „Прибой“. 1928, 210 стр.

Варта падрэсьліць, што Ц. Гартны сам мала займаўся перакладамі з іншых моў. Можна налічыць некалькі брошур, перакладзеных з расійскае мовы („Статут аб выбарах у Устаноўны Збор“ 1917. „Дыкштэйн“. „Хто чым живе“ 1918 г.) ды пераклад з украінскае—„Сіні этюды“ Хвілёвага, зьмешчаны ў „Польмі“ (1924 г. № 2, тут-жа і рэцэнзія на кнігу).

Вершы-прысьвячэньні Ц. Гартнаму.

У гадавіну сьвяткаваньня 15-гадовага юбілею ў 1923 годзе Інстытутам Беларускае Культуры быў выданы зборнік, прысьвечаны юбіляру. У ім і былі зьмешчаны вершы-прысьвячэньні Купалы, Коласа, Чарота ды Ясакара. Апроч гэтага, друкаваўся верш. Гурлы „Песьняру-змаганцу“ ў „Сав. Беларусі“, 1923, № 286, а ў „Польмі“ № 2 за гэты-ж год верш Чарота „Ц. Гартнаму“. У 1921 г. Чарот друкуе ў „Сав. Бел.“ № 175 верш „Кліч народу! Пасьвячаю Ц. Гартнаму ў гадаўшчыну супольнай ірацы ў газ. „Сав. Беларусь“. У 1924 г. ў „Маладняку“ (№ 5) зьяўляецца прысьвечаны Ц. Г. верш Н. Чарнушвіча „Рэволюцыянэр“.

Агляды творчасці Ц. Гартнага.

Апроч спэцыяльных артыкулаў, прысьвечаных разгляду творчасці Ц. Гартнага, у ніжэй паданым бібліаграфічным сьпісе маецца некалькі агульных прац па беларускай літаратуры, дзе было вызначана месца: Ц. Гартнаму. З апошніх выбіраліся толькі тыя, дзе разгляду творчасці поэты быў прысьвечаны асобны разьдзел.

Новіна. Цішка Гартны. „Гоман“, газета, Вільна, 1917, № 44.

Nowina. A. Našu peśniarę. Literaturna-socyjalneje naręsu—Wilnia, 1918 h. Аб Ц. Гартным на стар. 38—45. Аўтар нарысу лічыць поэту сьведомым пролетарам, які, аднак, не забываецца ў сваёй творчасці на вёску. Жывы, бадзёры тон—адзнака яго поэзіі.

Ігнатоўскі Ё. Кароткі нарыс нацыянальна-культурнага адраджэньня Беларусі.—Менск, 1921 г.

Каротка на стар. 67—70 паданы біаграфічныя весткі і зроблены заўвагі аб характары творчасці поэты. Падкрэслены матывы барацьбы і працы.

Карскі Е. Ф. Беларуссы. Том III, 3. Художественная литература на народном языке.—Петр. 1922.

Тэматычны разгляд вершаў, зьмешчаных у зборніку „Рісціні“ і ў газетах. Пэраліцаюцца і фэльетоны. Стар. 334—341.

Цішка Гартны. На дзень пятнаццацігадовага юбілею яго літаратурнае працы (1908—1923). (Аўтабіяграфія. Крытычны нарыс. Пасьвячэньні і выбраныя творы). Менск, ІБК. 1923 г.

Рэц.: В. В—ий—Чэроний Шлях, Харків, 1923, № 9, ст. 252—253.

Зьмест: Аўтабіяграфія Ц. Гартнага. Вершы. Песні гарбара, Сявец, Каваль, Песня няні, Я ня маю срэбра, Мая хатка, Чырвонаярмейцы, Паўстаньне, Дар, Я живу, Я люблю..., Да Нёмна, Неба, Зямля, Загудзі ты, вецер, Не паеду..., Абразок, Не жартай.—З роману „Сокі Цаліны“ Зварот на бацькаўшчыну. Пасьвячэньні: Я. Купала, Я. Колас, Ясакар, М. Чарот.—М. Пятуховіч: Пролетарская поэзія і лірыка Ц. Гартнага—У пачатку артыкула проф. Пятуховіч падае агульныя заўвагі адносна пролетарскай поэзіі. Ён лічыць, што ў адносінах формы яна знаходзіцца ў стадыі шуканьняў, затое сваім зьместам адрозьніваецца ад поэзіі буржуазнай. Адзнакі: бадзёры настрой, оптымізм, урбанізм, вера ў моц колектыву; няма рэлігійнай містыкі, замест яе—вера ў чалавечы розум. У беларускай літаратуры некаторыя з гэтых адзнак знайшлі выдленьне ў творчасці Ц. Гартнага. Творчасць яго рэалістычная; праца і змаганьне—асноўныя матывы лірыкі, яна прасякнута патосам рэвалюцыйнае барацьбы.

А—ч, К. На вечары твораў Цішкі Гартнага. (Уражанні). „Сав. Беларусь“, 1923, № 51.

А. Ч. Вечар твораў Цішкі Гартнага. Там-сама, № 51.

В. Б. К 15-гадоваму юбілею літаратурнай працы Цішкі Гартнага, (1908—1923). Там-сама, № 285.

Бы в а е ў с к і, Н а з а р. Пад знакам Кастрычніка. (Цішка Гартны, як грамадзянін). Там-сама, № 286.

Ц ь в і к е в і ч, І в. Цішка Гартны і беларускае друкаванае слова. Там-сама, № 286.

15-гадовы юбілей Цішкі Гартнага. 1 Як прайшло святаваньне юбілею (14-ХІІ 1923 г.). 2 Павіншаванні. Там-сама, № 288.

Юбілей пролетарскага поэта Цішка Гартнага—„Чэроний Шлях“. Харків. 1923, № 9, ст. 232. Хроніка.

М—ий. Цішка Гартны (15-летие литературной деятельности З. Жилуновича).—„Звезда“. 1923, № 291.

Б а б а р э к а, А. Вечар твораў Цішкі Гартнага. (15-ІІІ—1923 г.)—„Польмя“, 1923, № 3—4, ст. 112—114.

Г а р э ц к і, М. Гісторыя беларускае літаратуры. 4-ае выд-не. Менск. 1926 г.

У гэтым выданні, як і ў папярэдніх, змяшчаецца нарыс аб творчасці Ц. Гартнага.

Д р э й з і н, Ю. Музыка ў творах беларускіх поэтаў.—„Польмя“, 1925, № 6, ст. 148—154.

Зарплат не слаг. 148-154

212 Паводле дасьледзін аўтара нарысу, музыка ў творах Ц. Г. адыгрывае меншую ролю, чым у Купалы ды Коласа. Аднак і ён нямае ўжывае яе ў сваёй пэвзіі, бо адчувае яе сацыяльную сілу. Асноўныя тоны— бадзёрасьць.

Крывіч, Мікола. На перагібе. (Увагі да другой кваліфікацыі роману „Сокі Цаліны“— „На перагібе“).— „Польмя“, 1926, № 6, ст. 149—158.

Бузук, П. проф. Галоўныя асаблівасці мовы Цішкі Гартнага— „Польмя“, 1926, № 5, ст. 131—135.

Карскі: Е. Geschichte der weissrussischen Volksdichtung und Literatur. Berlin. 1926, стар. 190—194.

Піотуховіч, М. М., проф. Творчасць Цішкі Гартнага. (Лірыка і мастацкая проза).— „Росквіт“. Менск. 1927, № 1, ст. 118—131.

Украінскія пісьменьнікі—Ц. Гартнаму— „Сав. Беларусь“, 1928, № 121.

Прывітаньне ад пісьменьнікаў-украінцаў, якія сёлага наведалі Беларусь і не засталі ў Менску Ц. Гартнага.

Хлебцэвіч, Е. в. Г. Беларускі пролетарскі поэт Цішка Гартны. (к двадцатилетию его литературной деятельности)— „Читатель и писатель“, Масква. 1928. № 44—45, ст. 5.

Падарож Ц. Гартнага разам з другімі беларускімі пісьменьнікамі ў 1927 г. за межы выклікала шэраг водгукаў у замежнай прэсе. Так, інтэрв’ю з Ц. Гартным было зьмешчана ў чэшкіх пэрыодычных выданьнях „Rude Pravo“ № 226, „Narodni osvobodzeni“ № 260. Зацікавіліся беларускімі пісьменьнікамі і беларускаю літаратураю „Dawow a Svet“, „Prager Presse“ (№ 346) „Reflektor“, „Kmen“ ды інш.

Падарож па Украіне ў 1928 г. знайшла водгук у украінскіх часопісах: „Культура“, „Побут“, „Усесьвіт“, „Робітнічы Журнал“, „Діло“. Змяшчаліся нататкі аб беларускай культуры і аб пісьменьніках: Гартным, Коласу, Купалу, Чароту і Зарэцкім.